

Др Драгиша СТАНИШИЋ*

Државна агенција за истраге и заштиту, Источно Сарајево

ДОИ:10.5937/bezbednost1802139S

УДК: 351.74:316.3(497.6)

Прегледни научни рад

Датум пријема: 12.6.2018. године

Ревизија: 27.9.2018. године

Датум прихватања: 2.10.2018. године

Модели организовања односа с јавношћу у полицијским агенцијама у Босни и Херцеговини и државама окружења

***Апстракт:** Чињеница да односи с јавношћу у полицијским структурама у Босни и Херцеговини егзистирају нешто мање од двадесетак година ствара довољан временски оквир да се сачини анализа успостављених модела организовања и функционисања односа с јавношћу. Када кажемо модела, то значи да не постоји јединствен модел организовања односа с јавношћу у полицијским структурама у Босни и Херцеговини. Наиме, „богаство“ у смислу броја полицијских агенција које у Босни и Херцеговини постоје, имало је своје импликације и на начин организовања и функционисања односа с јавношћу у њима. Примарни циљ овог рада је да се сагледају предности и недостаци различитих модела организовања и функционисања односа с јавношћу у полицијским агенцијама у Босни и Херцеговини, те њихова компарација са успостављеним моделима организовања односа с јавношћу у полицијским структурама држава окружења. Резултат претходних активности треба да буде развијање унифицираног модела организовања и функционисања односа с јавношћу, који ће бити прихватљив са аспекта стручне теорије и праксе за полицијске агенције.*

***Кључне ријечи:** односи с јавношћу, модели, комуникација, полицијске агенције.*

Увод

Развој савремених односа с јавношћу, као посебне научне дисциплине и менаџмент функције, започиње почетком треће де-

* E-mail: dragisha78@yahoo.com

ценије двадесетог вијека, мада дио стручне јавности примјере односа с јавношћу проналази у много ранијем периоду, још у доба старе Грчке и Рима. Бројне дефиниције односа с јавношћу (енг. *Public Relations*) указују на то да је ријеч о стратешки вођеним комуникацијама организације (Van der Meiden, 1993:9) чији је циљ придобијање подршке за оно што чинимо кроз подстицање јавности да има разумијевања и покаже добру вољу (Wilkoeks et al., 2006:44), али и о посебној управљачкој функцији чији је задатак да идентификује, успоставља и његује узајамно корисне везе између организације и различитих група јавности које могу да утичу на њен успјех или неуспјех (Katlip et al., 2006:11). Као такви, односи с јавношћу имају за циљ да стварају повољан амбијент за cjелокупно пословање организације.

У данашњим условима пословања од органа управе се очекује да функционишу у складу са принципима којих се у свом раду придржавају пословни субјекти, те се у том контексту, као критеријум њихове успјешности, узима ниво задовољства грађана пруженим услугама из дјело круга њихових надлежности. Тај тренд није заобишао ни полицијске агенције, које под утицајем низа фактора почињу да конзумирају могућности односа с јавношћу, настојећи да своје пословне активности прилагоде савременим трендовима на пољу информисања јавности.

Наведено је резултирало тиме да све полицијске агенције у својој организационој структури имају формирану организациону јединицу или систематизовано бар радно мјесто које ће се примарно бавити пословима из сфере односа с јавношћу. На тај начин се стварају бољи односи са осталим институцијама у земљи и иностранству, а грађани имају могућност за комуникацију и остваривање својих потреба (Агић и др., 2012:4). Специфичност полиције у односу на већину других органа управе је и у томе што она свој основни циљ – остваривање безбједности државе и грађана – не може остварити без подршке и сарадње јавности (Кешетовић, 2000:9). Процес отварања према јавности и инсистирање на примјени савремених односа с јавношћу захватио је и полицијске агенције у Босни и Херцеговини (у даљем тексту БиХ), с тим што је каснио непуних пет деценија под утицајем многобројних фактора, од који су најдоминантнији претходно друштвено уређење и ратни сукоби деведесетих година.

Постдејтонски период у БиХ био је обиљежен многобројним реформским процесима, са циљем осавремењавања и демократизације свих сегмената друштва. Ван оквира одређених *Дејтонским споразумом*, половином претходне деценије, услиједиле су бројне, превасходно међународне иницијативе за реформу постојећих ентитетских и стварање јединствених полицијских снага и оружаних снага БиХ, у циљу добијања и формалних атрибута власти (Кекић, Ђукановић, 2008:18). Самим тим, цјелокупни полицијских апарат у БиХ прошао је кроз процес реформи.

Потребно је нагласити да су полицијске агенције у БиХ након завршетка рата стављене под неки вид надзирања, прво од стране Међународних полицијских снага Уједињених нација (*International Police Task Forces – IPTF*)¹, а од 2003. године од полицијских снага Европске уније – ЕУПМ (*European Union Police Mission – EUPM*)², што ће се одразити и на реформски процес. Та чињеница се рефлектовала на примјену и развој односа с јавношћу у полицијским агенцијама у БиХ, гдје су наведене међународне институције дале свој несебичан допринос развоју предметне научне области. Може се констатовати да односи с јавношћу представљају један од највидљивијих ефеката процеса реформе полицијских снага у БиХ.

Структура полицијског система у Босни и Херцеговини

Окончање грађанског рата у БиХ потписивањем *Дејтонског мировног споразума*³ 21. новембра 1995. године представља почетак савременог развоја свих сегмената друштва у БиХ. Један од темељних принципа на којима је *Дејтонски мировни споразум* заснован је подјела БиХ на два дијела: Федерацију БиХ која обухвата 51% територије и Републику Српску која обухвата 49% државне територије. Оваква политичко-административна подјела др-

¹ Анекс 11 *Оквирног споразума за мир* успоставио је Међународне полицијске снаге *International Police Task Forces – IPTF*.

² ЕУПМ је била Полицијска мисија Европске уније у БиХ са мандатом да путем усмјеравања, праћења и контроле рада у полицијским службама успостави одрживу, професионалну и мултиетничку полицију која дјелује у складу с европским и међународним стандардима. Мандат ЕУПМ је окончан 2012. године.

³ Више о *Дејтонском мировном споразуму* на: http://bs.wikipedia.org/wiki/Daytonski_mirovni_sporazum

жаве задржана је до данас. У члану I.3. *Устава Босне и Херцеговине* дефинисано је да се БиХ састоји од два ентитета: Федерације БиХ и Републике Српске. Међутим, усвајањем Амандмана I на *Устав БиХ 2009.* године потврђена је одлука Арбитражног трибунала за спор око међуентитетске линије разграничења у области Брчког⁴ о формирању Брчко дистрикта БиХ. Како је то дефинисано у *Статусу Брчко дистрикта БиХ*, простор Брчко дистрикта БиХ је јединствена административна јединица локалне самоуправе, која је под суверенитетом државе БиХ (Службени гласник Брчко дистрикта БиХ, бр. 17/08).

Дакле, у политичко-административном погледу БиХ представља сложену државу која се састоји од ентитета Федерације БиХ и Републике Српске, те Брчко дистрикта БиХ. Република Српска се административно дијели на 64 општине, за разлику од Федерације БиХ која се административно дијели на десет кантона, а потом се кантони дијеле на општине. Према *Уставу Федерације БиХ*, она се састоји од десет кантона: Сарајевски кантон, Тузлански кантон, Зеничко-добојски кантон, Унско-сански кантон, Посавски кантон, Западно-херцеговачки кантон, Херцеговачко-неретвански кантон, Босанско-подрињски кантон, Средњо-босански кантон и Кантон 10 (Ливањски кантон). Битно је нагласити да сваки кантон на свом подручју има законодавну, извршну и судску власт, у складу са уставним надлежностима.

Овака политичко-административна организација БиХ се одразила и на организацију безбједносног система. У складу са важећом правном легислативом, данас у БиХ постоји шеснаест класичних полицијских агенција⁵, свака од њих има своју законску и територијалну надлежност. Према нивоу власти у држави, полицијске агенције се могу подијелити на три нивоа: ниво заједничких институција БиХ, ентитетски и кантонални ниво.

На нивоу заједничких институција БиХ постоје три полицијске агенције: Дирекција за координацију полицијских тјела

⁴ Више о Арбитражном трибуналу за спор око међуентитетске линије разграничења у области Брчког на: http://www.ohr.int/ohroffices/brcko/arbitration/default.asp?content_id=42567

⁵ Ријеч је о полицијским агенцијама које имају класична полицијска овлашћења.

БиХ, Државна агенција за истраге и заштиту (SIPA) и Гранична полиција БиХ (бивша Државна гранична служба).

Наиме, процес успостављања полицијских агенција на нивоу заједничких институција БиХ започео је оснивањем Гранична полиције БиХ 2000. године, а она је основана ради обављања полицијских послова у вези са надзором и контролом преласка границе БиХ и других послова прописаних законом (према *Закону о Граничној полицији БиХ*, Службени гласник БиХ, бр. 50/04 и 27/07).

Државна агенција за истраге и заштиту или скраћено SIPA (енг. *State Investigation and Protection Agency*) основана је 2002. године. Примарни послови из надлежности Државне агенције за истрагу и заштиту су спречавање, откривање и истраживање кривичних дјела из надлежности Суда БиХ, а посебно организованог криминала, тероризма, ратних злочина, трговине људима и других кривичних дјела против човјечности и вриједности заштићених међународним правом, те тешког финансијског криминала (према *Закону о Државној агенцији за истраге и заштиту*, Службени гласник БиХ, бр. 27/04, 63/04, 35/05, 49/09 и 40/12).

Дирекција за координацију полицијских тијела БиХ основана је 2008, усвајањем *Закона о Дирекцији за координацију полицијских тијела и о агенцијама за подршку полицијској структури БиХ* (Службени гласник БиХ, бр. 36/08), са надлежношћу да комуницира, сарађује и координира како између полицијских тијела БиХ, тако и са одговарајућим органима у БиХ, као и са релевантним страним и међународним органима у вези са питањима полицијских послова. Такође, организује и проводи физичку и техничку заштиту лица и објеката институција БиХ и дипломатско-конзуларних органа, који се посебно штите у складу са важећом законском регулативом.

У Републици Српској потпуну, стварну и мјесну надлежност има Министарство унутрашњих послова Републике Српске у складу са *Закonom о полицији и унутрашњим пословима* (Службени гласник Републике Српске, бр. 57/16 и 110/16).

На нивоу ентитета Федерације БиХ постоји Министарство унутрашњих послова Федерације БиХ, односно, Федерална управа полиције у складу са *Закonom о унутрашњим пословима ФБиХ* (Службене новине ФБиХ, бр. 81/14). Такође, унутар сваког кантона дјелују кантонална министарства унутрашњих послова: МУП

Сарајевског кантона, МУП Тузланског кантона, МУП Зеничко-до-
бојског кантона, МУП Унско-санског кантона, МУП Посавског
кантона, МУП Западно-херцеговачког кантона, МУП Херцегова-
чко-неретванског кантона, МУП Босанско-подрињског кантона,
МУП Средњо-босанског кантона и МУП Ливањског кантона, који
своје послове обављају у складу са кантоналним законима о мини-
старствима унутрашњих послова.

На нивоу Брчко дистрикта БиХ потпуну, стварну и мјесну
надлеж.има Полиција Брчко дистрикта БиХ у складу са *Законом о
Полицији Брчко дистрикта БиХ* (Службени гласник Брчко ди-
стрикта БиХ, бр. 2/00, 5/01, 2/02, 17/02, 6/03, 15/04, 42/04, 11/05 и
33/05).

Теоријски аспект разматрања модела организовања односа с јавношћу

Првобитно се сматрало да су односи с јавношћу као кон-
цепт примарно намијењени за потребе привредних субјеката, што
се показало нетачним. Наиме, средином двадесетог вијека односе
с јавношћу интензивно почињу да експлоатишу органи управе, па
самим тим и полиција, као и невладине организације, здравствене
установе, вјерске институције, војска, хуманитарне организације,
па на крају и појединци. Потребно је апострофирати чињеницу да
не постоји разлика у суштини односа с јавношћу без обзира да ли
се они користе у привреднима субјектима, органима управе, нев-
ладиним организацијама или неком другом типу организације.
Међутим, ипак је неопходно да односи с јавношћу уважавају спе-
цифичности природе посла сваке индивидуалне организације.

Табела 1 – Табеларни приказ карактеристика модела односа с јавношћу
(Извор: аутор)

Назив модела односа с јавношћу	Карактеристике модела		
	Сврха комуницирања	Карактеристике комуницирања	Гдје се примјењује
<i>Модел прес саопштења/ публицитета</i>	Рекламирање	Једносмјерно, није обавезно да буде потпуно истинито	Спорт, позориште
<i>Модел информисања јавности</i>	Дистрибуција информација	Једносмјерно, истинитост је важна	Влада, непрофитне организације, бизнис

<i>Двосмјерни асиметрични модел</i>	Убјеђивање примјеном научног приступа	Двосмјерно, неуједначени ефекти	Конкурентски бизнис, агенције
<i>Двосмјерни симетрични модел</i>	Обострано разумијевање	Двосмјерно, уједначени ефекти	„Управљани“ или регулисани бизнис, агенције

Савремена теорија данас уважава постојање четири фундаментална модела организовања и функционисања односа с јавношћу, који генерално егзистирају у организацијама различитих на-мјена. Наиме, ријеч је о сљедећим моделима (табела 1): *први*, модел прес саопштења/публицитета; *други*, модел информисања јавности; *трећи*, двосмјерни асиметрични модел и *четврти*, двосмјерни симетрични модел (Grunig, Hunt, 1984:22). Предметни модели су развијени на основу искуства базираног на функционисању односа с јавношћу.

Модел прес саопштења/публицитета доминантно користе спортске организације и установе културе, заснива се на једносмјерном комуницирању на релацији пошиљалац – прималац, које у принципу не мора примарно да буде иститнито. Предметне организације односе с јавношћу користе у сврху рекламирања, док се остварени резултати мјере на основу броја објава. Овакав модел организовања данас користи око 15% организација у свијету.

Када је ријеч о моделу информисања јавности, он се експлоатише у око 50% организација у свијету, а примарно га користе владине институције, непрофитне организације и пословни субјекти. Неведени модел комуникацију фундаментално користи у сврху дистрибуције информација, чија истинитост мора бити неупитна. Сама комуникација је једносмјерна на релацији пошиљалац – прималац. Ефикасност модела се утврђује на основу читљивости/читаности. Из претходног произлази да је ријеч о моделу односа с јавношћу који се доминантно користи у полицијским структурама, као сегменту владиних институција.

Трећи модел организовања односа с јавношћу, познат под називом двосмјерни асиметрични модел, је најчешће кориштен од стране конкурентских бизниса и агенција. Ријеч је о моделу који се заснива на двосмјерној комуникацији која се реализује на релацији пошиљалац – прималац – пошиљалац. Сврха односа с јавно-

шћу је убјеђивања примјеном научног приступа. Наведени модел користи око 20% организација у свијету.

Двосмјерни симетрични модел односа с јавношћу данас конзумира око 15% организација у свијету и то у првом реду агенције и „управљани“ или регулисани бизнис. Овим моделом се настоји постићи обострано разумијевање на релацији група – група, дакле, ријеч је о двосмјерном комуницирању.

Методи

Предмет рада заснива се на дугогодишњем посматрању процеса развоја односа с јавношћу у полицијским агенц. у БиХ, као и на анализи модела њихове тренутне орнизованости, односно функционисања, те компарацији са успостављеним моделима односа с јавношћу у полицијским агенцијама земаља окружења.

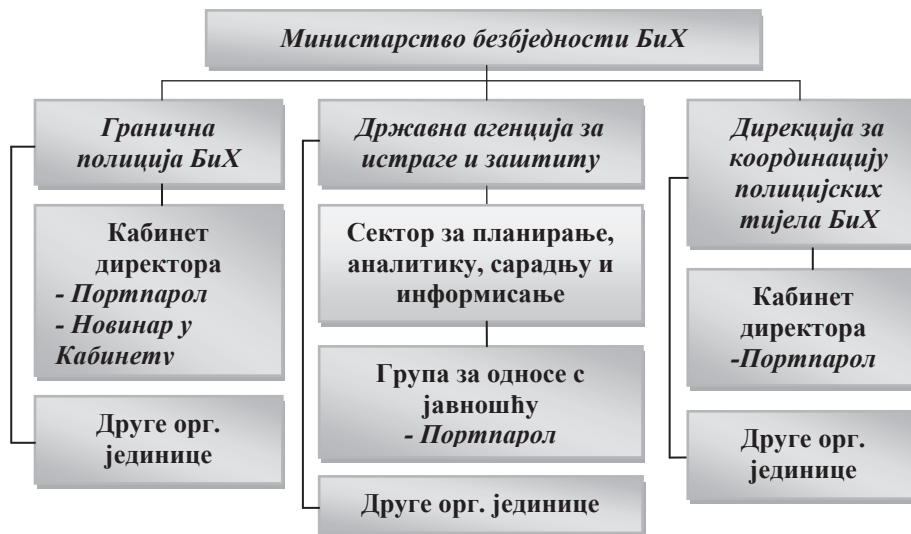
Примарни циљ рада је да се сагледају предности и недостаци различитих модела организовања и функционисања односа с јавношћу у полицијским структурама у БиХ, имајући у виду чињеницу да тренутно постоји шеснаест класичних полицијских агенција у држави.

Са методолошког аспекта, у раду је доминантно кориштена метода емпиријског истраживања посматрањем, у смислу дугогодишњег праћења процеса развоја односа с јавношћу, с акцентом на праћење различитих модела организовања односа с јавношћу у полицијским агенцијама. Поред доминантно кориштене методе посматрања, приликом израде рада кориштене су методе анализе и компарације, с циљем да се идентификује модел организовања односа с јавношћу у свакој од шеснаест класичних полицијских агенција у БиХ, као и њихове специфичности, те њихово међусобно упоређивање. Надаље, приликом израде рада примјењиване су методе логичког објашњења и метода статистичке дескрипције.

Резултат претходних активности треба да буде развијање унифицираног модела организовања и функционисања односа с јавношћу, који ће бити прихватљив са аспекта стручне теорије и праксе за полицијске агенције. Такође, обрађена тематика у раду није у довољној мјери заступљена у домаћој литератури, те у том контексту представља допринос смањењу теоријског дефицита.

Модели организовања односа с јавношћу у полицијским агенцијама на нивоу заједничких институција БиХ

Данас све полицијске агенције на нивоу заједничких институција БиХ имају у својим актуелним правилницима о организацији и систематизацији радних мјеста систематизовано радно мјесто портпарола или организациону јединицу задужену примарно да обавља послове односа с јавношћу.

Шема 1 – Организациона позиционираност односа с јавношћу у полицијским агенцијама на нивоу институција БиХ (Извор: аутор)

Претходно је чланом 19 Закона о слободи приступа информацијама (Службени гласник БиХ, бр. 28/00, 307/06 и 459/09) дефинисано да је свака јавна институција обавезна успоставити позицију службеник за информисање, са задатком да припрема и доставља одговоре на упите медија и грађана о неким информацијама о институцији, и то у писаном облику ако нема никаквих законских сметњи.

Уопштено посматрано, службеници који обављају послове односа с јавношћу примарно су задужени за информисање представника медија о активностима које реализују агенције, као и за одговарање на питања која постављају грађани, у складу са *Законом о слободи приступа информацијама*. Група за односе с јавношћу организује послове у вези са остваривањем јавности рада Државне агенције за истраге и заштиту, те сарадњу са надлежним ор-

ганима, службама за информисање и представницима средстава јавног информисања.⁶

У полицијским агенцијама на нивоу заједничких институција БиХ информативна моћ је концентрисана у основним организационим јединицама којима руководи менаџер (шеф кабинета/помоћник директора), који је уједно и најодговорнија особа за стање у сфери односа с јавношћу, у складу са актуелном унутрашњом организацијом. Изузетак представља Државна агенција за истраге и заштиту, у којој је у оквиру основне организационе јединице систематизована унутрашња организациона јединица која има свог менаџера (шефа одсјека), који за свој рад и рад унутрашње организационе јединице одговара менаџеру основне организационе јединице (начелнику сектора), што значи да су односи с јавношћу хијерархијски помјерени у дубину.

Анализирајући успостављени модел организовања и функционисања односа с јавношћу у полицијским агенцијама на нивоу заједничких институција БиХ можемо закључити да је успостављен централизован систем информисања јавности (Станишић, 2015:202), те да се стратешка комуникација одвија под надзором топ менаџера агенције, иако службеник за односе с јавношћу или информисање, односно, организациона јединица (мисли се на организациону јединицу која се искључиво бави пословима односа с јавношћу) није непосредно потчињена истом.

Модел организовања односа с јавношћу у Министарству унутрашњих послова Републике Српске

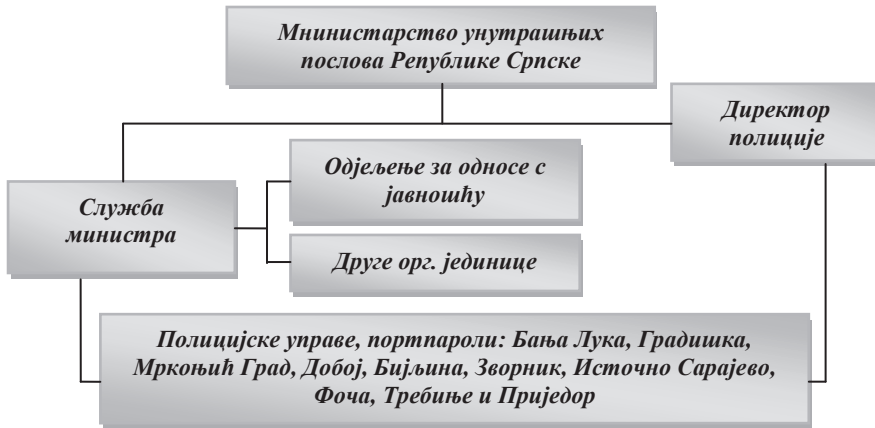
Развој односа с јавношћу у Министарству унутрашњих послова Републике Српске (у даљем тексту: МУП Републике Српске) започео је у новембру 1999. усвајањем *Правилника о унутрашњој организацији и систематизацији радних мјеста* (након потписивања *Оквирног споразума о реконструкцији и демократизацији полиције Републике Српске* 1998), којим је успостављен Биро за информисање и односе с јавношћу (Глушац, 2005:134). Од тога момента се модел организовања и функционисања односа с јавношћу неколико пута мијењао и прилагођавао актуелним потребама.

⁶ Преузето са службеног сајта Државне агенције за истраге и заштиту: <http://www.sipa.gov.ba/sr/o-nama/struktura/organizaciona-struktura/sektor-za-planiranje-analitiku-saradnju-i-informisanje>, доступан 21 .4. 2018.

Са ове временске дистанце можемо констатовати да су до сада кориштена три модела организовања и функционисања односа с јавношћу у МУП-у Републике Српске.

Након успостављања Бироа за информисање и односе с јавношћу, њиме је руководио шеф, који је уједно био портпарол МУП-а Републике Српске. На нивоу тадашњих центара јавних безбједности, као основних организационих јединица Полиције Републике Српске, систематизована су радна мјеста службеника за информисање и односе с јавношћу (портпароли). На тај начин је успостављена мрежа службеника задужених да испред матичних организационих јединица комуницирају с јавношћу. То представља први модел организовања и функционисања односа с јавношћу у МУП-у Републике Српске, чиме је постављен фундамент наведене дисциплине менаџмента, који ће послужити као основа за даљи развој односа с јавношћу.

Потом је овај модел информисања јавности реконструисан, односно, уведен је други модел организовања и функционисања односа с јавношћу. Умјесто дотадашњег Бироа за информисање и односе с јавношћу, који је укинут, прешло се на организациону позиционираност радног мјеста портпарола (новинар у служби министра или директора) у оквиру одређене организационе јединице у МУП Републике Српске, односно Полиције. Послове информисања јавности у МУП-у Републике Српске је обављао портпарол министарства, чији је децидан назив радног мјеста био службеник за односе с јавношћу у служби министра. Послови информисања јавности спроводили су се и у другим организационим јединицама у оквиру МУП Републике Српске. Тако је била систематизована позиција „новинар у служби директора полиције“, који је био задужен да информише јавности испред директора Полиције Републике Српске. У оквиру тадашњих пет центара јавне безбједности постојала су систематизивана радна мјеста портпарола, који су за своје послове одговарали начелнику центра јавне безбједности.

Шема 2 – Тренутна организациона позиционираност односа с јавношћу у МУП-у Републике Српске (Извор: аутор)

Под утицајем одређених фактора наведени модел је напуштен, те је функција односа с јавношћу поново подигнута на ниво више у организационом погледу, чиме је уведен трећи модел организовања и функционисања односа с јавношћу у МУП Републике Српске. У суштини, МУП Републике Српске је препознао потребу за унапређењем односа с јавношћу, те уочене промјене конкретизовао у *Правилнику о унутрашњој организацији и систематизацији радних мјеста*, који се почео примјењивати од 1. новембра 2013. године. Наведеним правилником је формирана Служба за односе с јавношћу у оквиру Службе министра (као једна од основних организационих јединица) МУП Републике Српске, у чијем саставу су били портпароли центара јавне безбједности.

Даљим организационим промјенама у МУП Републике Српске, које су реализоване током 2017, укинута су центри јавне безбједности а уведене полицијске управе. Промјењен је назив Службе за односе с јавношћу у Одјељење за односе с јавношћу, које је и даље организационо позиционирано у Служби министра. Задржана је пракса да свака полицијска управа има систематизовано радно мјесто портпарола (према тренутној орган. МУП-а Републике Српске постоји десет полицијских управа: ПУ Приједор, ПУ Бања Лука, ПУ Градишка, ПУ Мркоњић Град, ПУ Добој, ПУ Бијелина, ПУ Зворник, ПУ Источно Сарајево, ПУ Фоча и ПУ Требиње). Они за свој рад одговарају по линији рада начелнику Одјељења за односе са јавношћу и начелницима полицијских управа.

Дакле, још једном се показало да су односи с јавношћу жи-
ва материја која се конзистентно мијења у зависности од потребе.
Евидентно је да МУП Републике Српске још тражи оптималан мо-
дел организовања односа с јавношћу, који ће у потпуности задово-
љити њихове потребе.

Модел организовања односа с јавношћу у Федералном министарству унутрашњих послова

Односи с јавношћу у Федералном министарству унутраш-
њих послова се реализују са два нивоа, на начин да сваки ниво
има формирану аутономну организациону јединицу са децидно
дефинисаним надлежностима и пословима. Први ниво односа с јав-
ношћу се реализује у оквиру административно-управљачке стру-
ктуре Федералног министарства унутрашњих послова, а други ни-
во у оквиру оперативног састава Федералне управе полиције.

Наиме, односи с јавношћу у Федералном министарству ун-
утрашњих послова (први ниво) су позиционирани у Одсјеку за од-
носе с јавношћу, који организационо припада Кабинету министра.
На овај начин је шеф Кабинета најодговорнија особа за стање у
области и надлежности односа с јавношћу. На нивоу Федералне
управе полиције је систематизована организациона јединица за
послове односа с јавношћу, која организацијски припада Ка-
бинету директора, а она се децидно назива Одсјек за односе с јав-
ношћу (ријеч је о другом нивоу).

Шема 3 – *Организациона позиционираност односа с јавношћу у Федералној управи полиције (Извор: аутор)*

Из претходног је евидентно да се подјела послова у оквиру Федералног министарства унутрашњих послова на „административне“ и „оперативне“ пренијела и на организовање и функционисање односа с јавношћу. Овакав модел организовања и функционисања односа с јавношћу у полицијској структури у БиХ представља аутохтоно рјешење у коме егзистирају паралелно двије организационе јединице задужене за послове односа с јавношћу на нивоу топ менаџмента. Сврсисходност наведеног модела односа с јавношћу је упитна са више аспеката, а примарно са аспекта економичности и ефективности, што може имати широке импликације приликом унапређења постојећег модела функционисања односа с јавношћу на виши ниво.

Модел организовања односа с јавношћу у МУП-у Кантона Сарајево

У претходном дијелу рада смо истакли чињеницу да постоји десет кантоналних министарстава унутрашњих послова. С тим у вези, за потребе израде овога рада нећемо децидно анализирати моделе организовања у свих десет министарстава.

Генерално, када разматрамо организованост односа с јавношћу у кантоналним министарствима унутрашњих послова, можемо издвојити два фундаментална модела организовања ове функције. *Први модел* подразумијева систематизацију радног мјеста задуженог за послове односа с јавношћу, које се обично налази у саставу кабинета министра или канцеларије комесара полиције (руководи оперативним саставом полиције). Други модел подразумијева формирање организационе јединице задужене примарно за послове односа с јавношћу, која се налази у саставу канцеларије комесара полиције (случај МУП-а Кантона Сарајево, који ће у наставку рада бити детаљно анализиран).

ПРЕГЛЕДНИ НАУЧНИ РАДОВИ

Шема 4 – Организациона позиционираност односа с јавношћу у МУП-у Кантона Сарајево (Извор: аутор)

Примјењени модел организовања односа с јавношћу у МУП-у Кантона Сарајево специфичан је по томе што су односи с јавношћу у примарној надлежности оперативног састава, док у оквиру административно-управљачке структуре није директно заступљена функција односа с јавношћу. Организациона јединица задужена за послове односа с јавношћу се формално налази у саставу Канцеларије полицијског комесара, чији руководиоца је најодговорнија особа за стање у датој области. На нижим оперативним нивоима нема радних мјеста или организационих јединица задужених за односе с јавношћу (на нивоу полицијских управа/станица), него сегмент информисања по потреби и одобрењу преузима служба оперативног дежурства.

Тренд развоја односа с јавношћу у полицијским агенцијама у Босни и Херцеговини – статистички показатељи

Претходно је извршен шематски приказ модела организовања и функционисања односа с јавношћу у више полицијских агенција у БиХ, те извршена децидна анализа њихове организационе способности и функционисања.

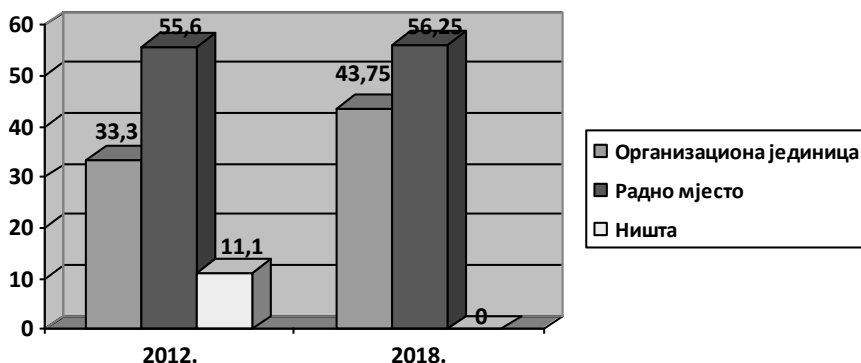
Табела 2 – Преглед тренутне организационе структуре односа с јавношћу у полицијским агенцијама у БиХ⁷

Назив полицијске агенције	Радно мјесто за односе с јавношћу	Организациона јединица за односе с јавношћу
Државна агенција за истраге и заштиту		0
Гранична полиција БиХ	x	
Дирекција за координацију полицијских тјела БиХ	x	
МУП Републике Српске		0
МУП Федерације БиХ		0
Полиција Брчко дистрикта БиХ	x	
МУП Кантона Сарајево		0
МУП Тузланског кантона		0
МУП Зеничко-добојског кантона		0
МУП Средњо-босанског кантона	x	
МУП Унско-санског кантона	x	
МУП Херцеговачко-неретванског кантона		0
МУП Западно-херцеговачког кантона	x	
МУП Босанско-подрињског кантона	x	
МУП Кантона (10) Ливањског	x	
МУП Посавског кантона	x	
Легенда: x – посједује радно мјесто за односе с јавношћу, o – посједује орг. јединицу за односе с јавношћу		

Резултати предметне анализе дати су у табели 2, у којој је приказан тренутни модел организовања односа с јавношћу у свих шеснаест полицијских агенција у БиХ. Евидентно је да у БиХ тренутно не постоји полицијска агенција која нема радно мјесто или организациону јединицу задужену за послове односа с јавношћу. Надаље, може се констатовати да организациону јединицу која примарно обавља послове односа с јавношћу има седам полицијских агенција или 43,75% од укупног броја предметних агенција. Радно мјесто систематизовано да обавља послове односа с јавношћу има девет полицијских агенција или 56,25% од укупног броја.

⁷ Извор: Ауторова анализа рађена у периоду од 1.1.2018. до 31.5.2018. године.

ПРЕГЛЕДНИ НАУЧНИ РАДОВИ

Графикон 1 – Упоредни приказ организационе устројености односа с јавношћу (Извор: ауторова обрада података)

Међутим, компарирајући резултате истраживања о организацио. устројености односа с јавношћу које је реализовано 2012. са резултатима истраживања реализованим 2018. (графикон 1), уочава се позитиван тренд када је ријеч о организационој устројености предметне менаџерске функције. У контексту да данас не постоји полицијска агенција у БиХ која нема систематизовано радно мјесто или организациону јединицу за односе с јавношћу, а повећан је и број полицијских агенција које имају систематизовану организациону јединицу за односе с јавношћу у односу на 2012.

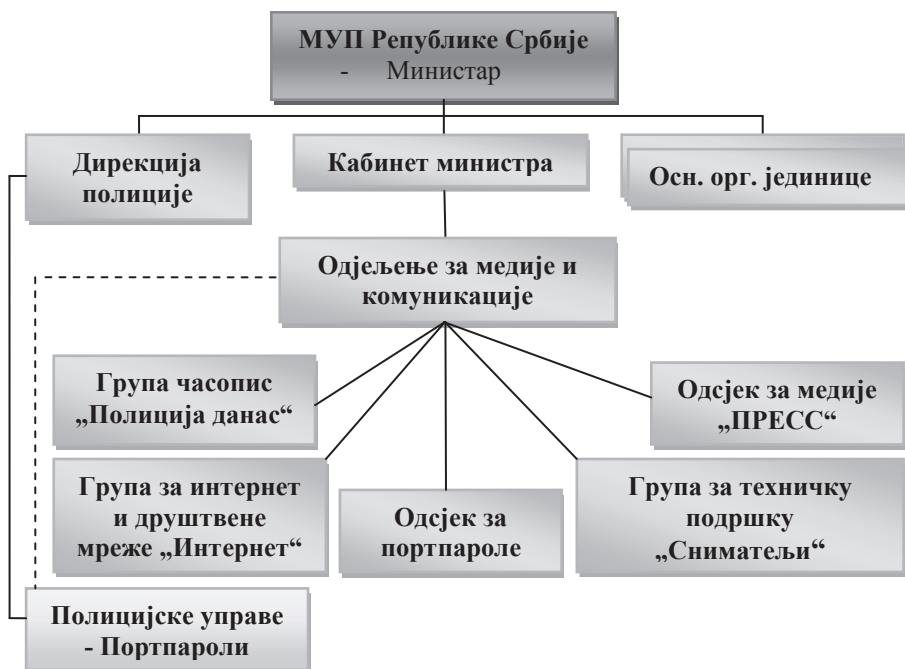
Према резултатима истраживања реализованог 2012, у 88,9% полицијских агенција у БиХ постојало је систематизовано радно мјесто или организациона јединица задужена искључиво да обавља послове односа с јавношћу (у њих 33,3% постојала је систематизована организациона јединица, а у 55,6% систематизовано радно мјесто службеника за односе с јавношћу), док у 11,1% агенција није постојало ништа (Станишић, 2012:187).

Дакле, евидентно је да око 10% више полициј. агенција у БиХ има успостављену организациону јединицу за односе с јавношћу у односу на резултате истраживања из 2012. Такође, 0,65% полициј. агенција има систематизовано радно мјесто за односе с јавношћу, док не постоји полицијска агенција која нема ништа од наведеног (у 2012. 11,1% полицијских агенција није имало ништа).

Модели организовања односа с јавношћу у полицијама земаља окружења

У претходном дијелу рада извршен је приказ модела организовања односа с јавношћу у полицијским агенцијама у БиХ, међутим, у циљу стицања шире слике о моделима организовања односа с јавношћу у полицијским структурама земаља региона бит ће представљени модели организовања односа с јавношћу у МУП-у Републике Србије, МУП-у Црне Горе и МУП-у Републике Хрватске, тј. у земљама сусједима БиХ.

Модели организовања односа с јавношћу у МУП-у Републике Србије: Према важећим организационим рјешењима, носилац послова у сегменту односа с јавношћу у МУП-у Републике Србије је Одјељење за медије и комуникације, које се организационо налази у саставу Кабинета министра. Такође, у оквиру сваке полицијске управе (има 27 управа) постоји систематизовано радно мјесто портпарола. Своје послове портпароли полицијских управа не извршавају самостално, него њиховим радом руководи и координира га Одјељење за медије и комуникације.

Шема 5 – *Шематски приказ организације односа с јавношћу у МУП-у Републике Србије (Извор: аутор)*

Само Одјељење обавља широк спектар послова: врши анализу медијских садржаја који се односе на рад МУП-а Републике Србије и о томе извјештава министра, организује конференције за медије, ажурира прилоге на званичној Web страници, организује медијско праћење важнијих активности у земљи и иностранству, организује наступе запослених у медијима и њихову припрему (тактику наступа), организује и промовише манифестације и свечаности, поступа по захтјевима медија, креира, организује и реализује медијске кампање, комуницира са другим организационим јединицама с циљем прикупљања информација и података о њиховим активностима, врши снимање и фотографисање догађаја и дистрибуцију материјала медијима. Одјељење је и одговорно за организацију, обједињавање и усмјеравање рада запослених у листу „Полиција данас“.

Анализирајући успостављену организациону структуру односа с јавношћу у МУП-у Републике Србије, евидентно је да је она организована кроз два нивоа, односно, кроз стратешки ниво и оперативни ниво. Носилац активности информисања јавности на стратешком нивоу је Одјељење за медије и комуникацију, док су носиоци активности на оперативном нивоу портпароли полицијских управа. Портпароли у јавност износе чињенице и ставове управе о питањима из њене надлежности, уз обавезну консултацију са надређеним у Одјељењу. Такође, учествују у припреми јавног наступа запослених у надлежној управи.

Модел организовања односа с јавношћу у МУП-у Црне Горе: Тренутни концепт организовања односа с јавношћу у МУП-у Црне Горе нема успостављене организационе јединице чији је фундаментални задатак информисање јавности. Наиме, постоје радна мјеста систематизована у организационим јединицама Министарства, чији опис послова подразумијева обављање послова односа с јавношћу. Радна мјеста задужена за односе с јавношћу су распоређена у двије организационе јединице – у Кабинету министра и у Управи полиције.

Шема 6 – Шематски приказ организације односа с јавношћу у МУП-у Републике Црне Горе (Извор: аутор)

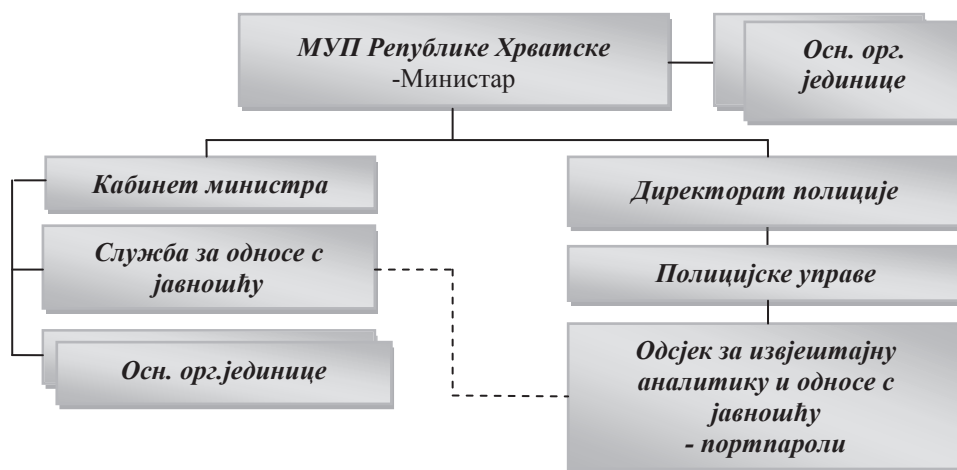
У Кабинету министра су систематизоване две позиције које формално носе назив савјетник за медије. Дефинисаним дјелокругом посла предметни савјетници су задужени да информишу јавност о активностима Министарства. Такође, у оквиру Кабинета директора Управе полиције постоји систематизовано радно мјесто савјетника за односе с јавношћу, који је примарно задужен за информисање јавности о активностима оперативног састава МУП-а Црне Горе, односно, да информише о активностима у надлежности Управе полиције. Такође, савјетник за односе с јавношћу тјесно сарађује са савјетницима за медије у Кабинету министра.

Од фундаменталне је важности чињеница да наведене позиције задужене за односе с јавношћу и медије у Кабинету министра и у Управи полиције нису носиоци активности посла у вези са обезбјеђивањем несметаног приступа информацијама у складу са важећом правном легислативом (према *Закону о слободи приступа информацијама*, Службени лист ЦГ, бр. 44/12), а што је случај са полицијским агенцијама у БиХ.

Модели организовања односа с јавношћу у МУП-у Републике Хрватске: Еволутивни ток развоја односа с јавношћу у МУП-у Републике Хрватске вршен је по фазама, а у основи је текао од централизованог ка децентрализованом концепту односа с јавношћу. Евидентно је да је процес увођења савремених односа с јавношћу у МУП Републике Хрватске започео 2001, када је званично именован начелник Службе за односе с јавношћу МУП-а, који је уједно био и портпарол министарства, а чему је претходило усвајање нове организационе структуре. У том моменту успостављена

функција односа с јавношћу је у фундаменту била централизована. Перманентан процес развоја односа с јавношћу је настављен, што је 2007. довело до потребе напуштања централизованог концепта односа с јавношћу и окретања ка децентрализованом концепту. Тај децентрализовани концепт се манифестује у формирању мреже регионалних портпарола, односно, у систематизацији радних мјеста портпарола у свих двадесет полицијских управа.

Даљи реформски процеси су водили организационом јачању регионалних портпарола, који су од 2010. подигнути на виши ново, односно, у полициј. управама су формиран одсјеци за извјештајну аналитику и односе с јавношћу. Рад ових одсјека координира Служба за односе с јавношћу. Функција односа с јавношћу МУП-а Републике Хрватске организована је кроз стратешки и тактички ниво. Оно што карактерише конкретни концепт организовања односа с јавношћу јесу формиране организационе јединице на оперативном нивоу које се примарно баве пословима односа с јавношћу.

Шема 7 – Шематски приказ организације односа с јавношћу у МУП-у Републике Хрватске (Извор: аутор)

Тренутно успостављени концепт односа с јавношћу у МУП-у Републике Хрватске тежишно преферира изградњу концепта који ће бити ефикасан, еластичан и децентрализован. Оцјена његове успјешности у пракси захтјева израду свеобухватне анализе, засноване на релевантним истраживањима.

Закључак

Када је ријеч о организовању и функционисању односа с јавношћу, постигнути су различити резултати међу полицијским агенцијама у БиХ. Евидентно је да односи с јавношћу у полицијским агенцијама представљају живу материју, која се конзистентно развија под утицајем интерних и екстерних фактора. С тим у вези, настојање полицијских агенција у БиХ да пронађу оптималан модел организовања и функционисања односа с јавношћу представља активност која траје. Претходно имплицира закључак да се полицијске агенције у БиХ налазе у процесу перманентног трагања за оптималним моделом организовања односа с јавношћу, у складу са савременом теоријом и позитивним искуствима из праксе.

Претходно смо децидно елаборирали различите моделе организовања односа с јавношћу у полицијским агенцијама у БиХ, настојећи да у сваком моделу идентификујемо позитивне и негативне карактеристике које се везују за предметни модел. Анализом модела организовања односа с јавношћу издиференциран је закључак да полицијске агенције у БиХ примарно користе модел централизоване функције односа с јавношћу; изузетак представља МУП Републике Српске, који је успоставио децентрализован модел организовања односа с јавношћу. Резултати анализе су показали да полицијске агенције у БиХ имају формирану организациону јединицу за односе с јавношћу (њих 44%) или систематизовану позицију за примарно обављање послова односа с јавношћу (њих 56%), међутим, по дубини, у нижим организационим јединицама је изостала изградња инфраструктуре за односе с јавношћу, у контексту систематизације радних мјеста који би се примарно бавили овим пословима.

Морамо бити свјесни чињенице да територијална дисперзија организационих јединица на читавом подручју земље намеће потребу организовања децентрализованог модела односа с јавношћу, што у БиХ експлоатише тренутно само МУП Републике Српске. Оваквим моделом организовања односа с јавношћу извршено је диференцирање послова према надлежности на стратешки и оперативни ниво. Потребно је размотрити сврсисходност формирања организационих јединица задужених за послове односа с јавношћу на нижим нивоима, као што је случај у МУП-у Републике

Хрватске. Сигурно да би овакав искорак у организационом погледу дао позитивне ефекте на функционисање односа с јавношћу.

Надаље, анализа је показала да је информативна моћ у полицијским агенцијама у БиХ примарно концентрисана у рукама менаџера основних организационих јединица (кабинет министра/-директора/комесара), који имају статус помоћника министра, директора или комесара. Овакав приступ са становишта савремене теорије односа с јавношћу захтјева одређене промјене у контексту потребе за додатним издизањем функције односа с јавношћу у полицијским агенцијама на виши ниво. Односно, потребно је функцију односа с јавношћу подићи на ниво гдје ће министар, директор или комесар бити најодговорније особе за функционисање предметне дисциплине менаџмента. На начин да организац. јединице за односе с јавношћу буду непосредно подређене топ менаџеру.

Несебичну подршку и помоћ у развоју и примјени односа с јавношћу у полицијским структурама у БиХ дали су међународни представници, који су боравили на простору државе у различитим мировним мисијама. Они су то чинили у оквиру процеса названог „демократизација полицијских снага“.

У контексту једне шире анализе потребно је у наредном периоду сагледати реалну потребу за одвајањем послова из сфере односа с јавношћу и послова који проистичу из *Закона о слободи приступа информацијама*, у организационом погледу. Наиме, у земљама окружења већ постоје организациона рјешења гдје се радна мјеста или организационе јединице за односе с јавношћу више не баве припремањем и дистрибуцијом информација у складу са *Законом о слободи приступа информацијама*, него то раде неке друге организационе јединице.

Литература

1. Агић, Е., Бабић-Ходовић, В., Бацковић, Е., Бркић, Н., Чичић, М., Домазет, А., Хусић-Мехмедовић, М., Куртовић, Е., Пештек, А., Сендић, Р., Тихи, Б., (2012). *Основи маркетинга*, Економски факултет, Сарајево.
2. Филиповић, В., Костић, М., Прохаска, С., (2001). *Односи с јавношћу*, Факултет организационих наука, Београд.

3. Глушац, З., (2005). Однос полиције према јавности у оквиру функције МУП РС, *Безбједност, полиција и грађани*, бр. 1/05, 134-138.
4. Grunig, E. J., Hunt, T., (1984). *Managing Public Relations*, Holt, Rinehart & Winston, New York, p. 22.
5. *Измјене и допуне Статута Брчко дистрикта БиХ* (Службени гласник Брчко дистрикта Босне и Херцеговине, бр. 39/09).
6. Katlip, S. M., Senter, A. H., Brum, G. M., (2006). *Успјешни односи с јавношћу*, Службени гласник, Београд.
7. Кекић, Д., Ђукановић, Д., (2008). Реформа полицијских снага у Босни и Херцеговини, *Безбедност*, бр. 50(4): 17-30.
8. Кешетовић, Ж., (2000). *Односи полиције са јавношћу*, ВШУП, Београд.
9. *Ревидирани Статут Брчко дистрикта БиХ* (Службени гласник Брчко дистрикта Босне и Херцеговине, бр. 17/08).
10. Станишић, Д., (2012). Односи с јавношћу на примјеру полицијских агенција у БиХ, *Безбедност*, бр. 54(3): 179-199.
11. Станишић, Д., (2015). Развој и примена односа с јавношћу у полицији, *Безбједност, полиција и грађани*, вол. 11(3-4): 193-210.
12. *Устав Босне и Херцеговине*, Анекс IV Општег оквирног споразума за мир у Босни и Херцеговини (Службени гласник Босне и Херцеговине, бр. 25/2009 – Амандман I).
13. *Закон о полицији и унутрашњим пословима* (Службени гласник Републике Српске, бр. 57/16 и 110/16).
14. *Закон о унутрашњим пословима ФБиХ* (Службене новине Ф Босне и Херцеговине, бр. 81/14).
15. *Закон о Дирекцији за координацију полицијских тјела и о агенцијама за подршку полицијској структури БиХ* (Службени гласник Босне и Херцеговине, бр. 36/08).
16. *Закон о Граничној полицији БиХ* (Службени гласник Босне и Херцеговине, бр. /04 и /07).
17. *Закон о Државној агенцији за истраге и заштиту* (Службени гласник Босне и Херцеговине, бр. 27/04, 35/05 и 369/09).
18. *Закон о Полицији Брчко дистрикта БиХ* (Службени гласник Брчко дистрикта Босне и Херцеговине, бр. 2/00, 5/01, 2/02, 17/02, 6/03, 15/04, 42/04, 11/05 и 33/05).

19. *Закон о независним и надзорним тијелима полицијске структуре Босне и Херцеговине* (Службени гласник Босне и Херцеговине, бр. 36/08).
20. *Закон о слободи приступа информацијама* (Службени гласник Републике Србије, бр. 20/01).
21. *Закон о слободи приступа информацијама у Федерацији Босне и Херцеговине* (Службене новине Федерације Босне и Херцеговине, бр. 32/01).
22. *Закон о слободи приступа информацијама* (Службени гласник Босне и Херцеговине, бр. 28/00, 307/06 и 459/09).
23. *Закону о слободи приступа информацијама* (Службени лист Црне Горе, бр. 44/12).
24. Van der Meiden, A., (1993). *Public Relations*, Прометеј, Нови Сад.
25. Wilkoks, D. L., Kameron, G. T., Olt, F. H., Ejdzi, V. K., (2006). *Односи с јавношћу*, Економски факултет, Београд.
26. <http://www.sipa.gov.ba/sr/o-nama/struktura/organizaciona-struktura/sektor-za-planiranje-analitiku-saradnju-i-informisanje>, доступан 21. 4. 2018.

Models of Organizing Public Relations in Police Agencies in Bosnia and Herzegovina and Surrounding Countries

Abstract: Although we are aware of the fact that public relations service in the police structures in Bosnia and Herzegovina is less than twenty years old, we find that it represents a sufficient time frame to perform an analysis of the established models of organization and functioning of public relations. When we say models, this means that there is no single model of public relations organization in the police structures in Bosnia and Herzegovina. Namely, the "wealth" in terms of the number of police agencies in Bosnia and Herzegovina that existed had its implications for the way in which public relations were organized and operated.

The primary goal of this paper is to look at the advantages and disadvantages of various models of organizing and functioning of public relations services within police agencies in Bosnia and Herzegovina and their comparison with established models of public relations in the police agencies of the neighbouring countries. The result of the prioritization of activities should be the development of a

Модели организовања односа с јавношћу у полицијским агенцијама у Босни и
Херцеговини и државама окружења

*unified model of organization and functioning of public relations,
which will be acceptable for police agencies from the aspect of
professional theory and practice.*

Key words: *public relations, models, communication, police
agencies.*